

PHỎNG VẤN SÂU

Người phỏng vấn: TS.Lưu Bích Ngọc

Người trả lời: Ông Tú, bà Phường

Địa điểm: Thôn 2 xã Hưng Nhân, Hưng Nguyên, Nghệ An

NỘI DUNG

H: Mưa bão, lũ đã ập đến cuộc sống của bà con mình. Hôm nay, em tên là Ngọc về Hưng Nguyên lần thứ hai rồi và các bác còn nhớ lần trước đây ạ, có một nhóm anh chị em rất là trẻ cũng đã về đây nói chuyện với gia đình nhà ta. Hôm nay em xin phép về để tìm hiểu thêm những thông tin sâu hơn, lúc trước có lẽ là chỉ hỏi được các bác là mùa màng, cấy trồng cái gì thôi thì bây giờ em cũng muốn hỏi cái nguyên nhân hoặc là những cái thiệt hại mà mỗi khi có bão, có lũ đến thì gia đình mình cũng phải gánh chịu. Mong các bác bớt chút thời gian nói chuyện với em một chút. Các câu hỏi em đưa ra thì các bác thấy thế nào thì trả lời như thế thôi ạ, chứ không phải chuẩn bị gì đâu. Trước tiên cho em xin tên của hai bác đã?

Đ: Bác gái là Phường, bác trai là Tú

H: Bác Phường năm nay bao nhiêu tuổi rồi ạ?

Đ: Năm nay 57 rồi

H: Bác Tú năm nay bao nhiêu tuổi rồi?

Đ: Bác Tú năm nay 55 con ạ, bác ông hơn bác bà 3 tuổi

H: Nhà ta thì được mấy sào ruộng ạ?

Đ: Được ba sào rưỡi

H: Vâng, tất tần tật ạ

Đ: Tất thì được 7 sào. Bảy năm ba mươi lăm, 3500m²

H: Hàng năm các bác vẫn cấy trồng cho đến thời điểm này là mấy vụ ạ? Mấy vụ lúa, mấy vụ màu và đất canh tác có những cái đặc điểm gì thuận lợi, những đặc điểm gì nó khó khăn thì cũng xin các bác cho em biết một chút để có thể hình dung ra hoàn cảnh của gia đình nhà ta?

Đ: Về ruộng thì năm làm 2 vụ, một vụ chiêm với vụ mùa. Vụ mùa thì bão năm thì được, năm thì không, năm lụt bắt đầu gặt lúa buột hết, năm thì thu hoạch được. Còn về đất thì không, đất chỉ trồng lạc thôi, lạc là chính gốc thôi

H: Thường nhà mình làm một năm chỉ làm một vụ lạc thôi, không có đỗ, không có ngô ạ?

Đ: Không, nếu lạc thì thôi đỗ, thôi ngô diện tích đó. Làm thì có làm vụ đồng thế thôi. Nói chung mùa thì làm 2 vụ ngô rồi nhưng mà bị lụt nên làm mất hết

H: Đây là năm nay đây ạ?

Đ: Năm nay, thường hàng năm vẫn thế

H: Ví dụ 3 năm lại đây gia đình nhà ta trồng lạc nhiều, trồng kê nhiều hay là đan xen có năm trồng lạc, có năm trồng ngô ạ?

Đ: Không, năm lạc hết

H: Năm nào cũng lạc hết ạ?

Đ: Lạc hết, mùa thì năm được năm mất mùa

H: Thế ạ. Thế những năm nào là năm được mùa hả bác?

Đ: Thường thường thì một năm được, một năm mất

H: Thường là cứ một năm được mùa lạc, năm sau lại dễ có khả năng mất mùa?

Đ: Mất với lại thời tiết nó quyết định trên nó, sâu bệnh có năm có. Như năm ngoái là mất, năm nay làm cũng được

H: Thế cái năm được mùa thì đặc điểm của năm được mùa là năm như thế nào ạ và năm mất mùa là năm như thế nào?

Đ: Năm mất mùa là do thời tiết, do thời tiết khí hậu á

H: Nhưng mà biểu hiện cụ thể của thời tiết là như thế nào, của khí hậu là như thế nào ạ?

Đ: Thời tiết, khí hậu là nắng sớm quá, thu hoạch nắng sớm quá bắt đầu lạc nó bị khô, lạc bị nấm rồi là nhiều không nói hết được. Mất chung cả huyện, cả xã, các xã ở đây chứ không phải các xã đấy, trong đê cũng thế chứ không phải là vùng lụt

H: Đấy lạc là do nắng sớm quá chứ không phải là...?

Đ: Do thời tiết này nắng quá, mưa rồi nắng, mưa lên thì chết... sau khi nắng vụt lên gây sâu bệnh, bệnh nấm luôn

H: Thế thời tiết như thế nào là được mùa khi trồng lạc, khi trồng hoa màu ạ?

Đ: Thời tiết ổn định, kiểu nắng không nắng lắm, mưa thì không mưa lắm mô đá. Ra tết đến giai đoạn tĩa lạc xong có mưa xong lên, đến khi mưa xuống cái là, lên là bị. Mưa xuống là chết gốc, bỏ phân vô là nấm. Nhiệt độ khoảng 27, 28 độ. 25 độ trở lại là thời tiết đẹp để tĩa lạc.

H: Nếu thế thì ở vùng quê của mình là mấy khi được thời tiết đẹp đâu ạ, năm nào cũng sẽ có..?

Đ: Không có, năm nào thời tiết đẹp lạc cũng được, năm lạc được thì giá rẻ

H: Còn lúa thì sao ạ?

Đ: Lúa thì năm nào cũng được. Được thì được một vụ hè

H: Được vào vụ hè, mất vào vụ?

Đ: Vụ đông là vì bão lụt. Nói chung là làm cái gì không được cả

H: Thế thì vụ đông mình cứ bị mất thường xuyên như vậy, tại sao các bác lại không cấy trồng?

Đ: Nó muộn để thu hoạch tháng tới, nếu như mà thu hoạch tháng tư xong, ba tháng đến tháng 7 mưa 120 ngày. 120 ngày không kịp chờ lịch, báo mai gặt tự nhiên ập, trời mưa ập là ngập luôn

H: thế mình có đặt ra cái lịch nào đó để cho lịch thời vụ cho mình có thể cấy trồng mà mình đỡ thiệt hại không ạ? Gia đình nhà bác có không và bà con ở quanh xóm nhà mình có không?

Đ: Lịch á, lịch thời vụ ở xã thôi, không lịch của huyện vùng mô ra giống, còn đăng ký vùng lũ lụt khác, vùng không lũ lụt thì khác. Ví dụ như lúa mà lúa lai ra năm mới cấy, còn lúa khác thì mới bắt đầu, tháng 11 mới ra giống, mừng 1 tháng 11 này là ra giống lúa, lúa ra mãi đến tháng 4 âm, tháng 5 mới thu hoạch được. Lịch cấy vụ đông thì phải mấy tháng nữa chứ cấy lúa sớm quá cũng không được, ra tháng 3 lúa rét không được, mắc rét, nay cấy vụ chiêm. Càng ngày thời tiết càng ngày càng biết đổi này

H: Vậy so với trước đây hai bác thấy thời tiết thay đổi theo chiều hướng như thế nào ạ?

Đ: Nói chung theo chiều hướng là nhiệt độ, thời tiết nó hơn nóng. Thời tiết nó nắng quá, nhiệt độ nắng hơn mọi năm. Mọi năm khoảng chừng 38 độ, năm ni lên đến 40 độ và hơn 40 độ, thời tiết nắng. Còn rét, tháng ni chưa rét cho lắm.

H: Thế mưa bão thì như thế nào ạ? Nắng thì có thể nóng hơn, rét thì có thể rét hơn nhưng năm nay thì chưa biết thế nhưng mà bão với lũ thì mấy năm nay so với trước đây, thời kỳ trước đây các bác làm cấy trồng thì bão lũ nó như thế nào ạ?

Đ: Mấy năm ni thì nắng, mấy năm ni thì chưa có bão ảnh hưởng đến mấy. Có gió, mưa thì nước ngập, năm nào cũng bị ngập cả. Năm lũ ngập nước ngập 60m đường lặn, 1m mặt đường ở trực ni là 1m

H: Năm nào cũng ngập như thế ạ?

Đ: Năm nào cũng ngập thế, có ngập đày chứ còn một năm có mấy lần nước lũ, ít nhất là phải có 3 nước lũ

H: Ít nhất 3 lần, thường thường là như vậy?

Đ: Năm nào cũng thế

H: Năm nay thì được mấy lần rồi ạ?

Đ: Năm nay là được 3 đợt lụt rồi đày

H: Thế ạ?

Đ: Hai lần vô đến sân ni, một lần vô ngoài đường.....

H: Thế ạ. Nếu mà ngập lên đến 1m thì ngập ghé thêm nhà mình ạ?

Đ: Trong 3 tháng vô đây, vô gần thêm rồi đày

H: Mà nhà ở hẳn trong này

Đ: Có thể là san bằng luôn

H: thế ạ, thế 3 năm nay nước đã ngập vào trong thêm nhà mình chưa?

Đ: Cũng chưa mô hề, chưa. à có một năm, năm linh mấy nhà. Cách đây 5 năm này, à 3 năm chứ nước trên này³

H: Nước trên mặt bàn này cơ ạ?

Đ: Nước trên mặt bàn. Năm 2010 đầu tháng 6 ngập ngoài đường ngập họ cho nhiều nhiều, họ cho áo quần rồi bột lung tung, hai là không liên lạc được, giao thông đi được, liên lạc không được. Quốc lộ 46 về Kim Liên phải đi thuyền

H: Thế thì bão lũ và nắng hạn như thế này thì hai bác có bao giờ hai bác biết trước được là năm nay thời tiết sẽ như thế nào không?

Đ: Nói chung là chỉ biết được một phần nào thôi

H: Ví dụ như là năm 2013, đầu năm 2013 vừa rồi hai bác có biết là thời tiết của năm 2013 mình biết trước được là sẽ như thế nào không, và sắp tới đến năm 2014 hai bác có biết sắp tới sang năm 2014 sẽ như thế nào không? Bởi vì bây giờ cấy trồng phụ thuộc nhiều vào thời tiết như thế này mà?

Đ: Nói chung là rút kinh nghiệm mà làm, giả sử về tháng 4, tháng 5 nếu mà nắng nhiều thì mưa lại nhiều. Mưa nhiều là lụt bão nhiều.

H: Tức là đến tháng 4, tháng 5 thì mưa nhiều?

Đ: Nắng nhiều, thời gian mưa nhiều là nắng nhiều. Gió Lào nhiều là nắng nhiều, 2 năm ni đỡ gió Lào, gió Lào mà về ta, về Nghệ An ta nhiều là bão nhiều hơn, như năm ngoái là đỡ

H: Căn cứ vào mấy cái dấu hiệu đấy thì hai bác biết có thể là mưa nhiều hoặc nắng nhiều đúng không ạ?

Đ: Mưa nhiều thì bão nhiều,

H: Ngoài ra thì còn có những dấu hiệu nào khác mà các bác thấy rằng là có thể có nắng, có mưa, có bão bất thường không?

Đ: Bão bất thường thì có kinh nghiệm bởi vì ngoài dự báo thời tiết, ngoài nó có không không khí lạnh đấy thì ở cái vùng đây không có bão, nhưng vừa có cơn bão, bão nó bão lung tung... 13p15..không phải là ở Nghệ An đây ... đợt nó ở ngoài đấy hẳn nắng lên một đợt thì cơn bão nó vô, quay vô không khí lạnh quay vô rồi đẩy ra hướng biển ở Hải Phòng đấy. Nói chung là không khí lạnh cũng lung tung đi, từ Quảng Bình trở ra là có không khí lạnh thôi ....

H: Ngoài cái quy luật này ra, mặc dù không có báo đài bác có dấu hiệu gì nhận biết không. Ví dụ như hiện tượng tự nhiên bác thấy sự vật mà bác cho rằng hôm sau sẽ có lũ. Ví dụ như bình thường nghe dự báo thời tiết trên ti vi nhưng nếu giả sử dự báo thời tiết trên ti vi, hôm nay bác bật dự báo lên thì người ta báo tuần sau có bão hoặc là tuần này đang có không khí lạnh ở miền bắc. Còn cháu đang muốn hỏi là nếu giả sử như đầu năm mà mình xác định xem là năm nay có mưa nhiều, có bão nhiều thì thường thường hai bác có căn cứ gì để khẳng định là năm nay mình có thể được mùa, mình có thể mất mùa. Năm nay có thể có mưa, có bão không, những kinh nghiệm nào mà hai bác biết để phục vụ cho cuộc sống của mình không?

Đ: Kinh nghiệm đó là, được mùa á được mùa thì cái trăng của tháng tám. Nếu như đầu hôm mà nói tối á thì thường thường năm ấy được mùa

H: Mà tối trăng làm sao ạ/

Đ: Tối trăng là đầu hôm đấy

H: Khi trăng lên nó có dấu hiệu gì ạ?

Đ: Trăng lên tối, nói chung là không sáng, rằm tháng tám trăng sáng nhưng mà đây rằm trăng không sáng.

H: Nếu mà rằm sáng thì không được mùa hả bác?

Đ: Rằm sáng không được mùa, thời tiết nó nắng, nắng mà ruộng ra không được, không có mưa không được, phải qua rằm tháng tám.

H: Nhưng mà tận đến rằm tháng tám thì mình mới biết như thế thì cũng như gần 1 năm rồi?

Đ: Không, rằm tháng tám mới biết của năm 13 của năm sau

H: À, của năm sau đúng không ạ? Đó là cái xuất hiện nó dài, nhưng mà có những cái xuất hiện nó gần hơn á, những cái dấu hiệu khác dân gian rồi ông bà truyền lại. Hoạc bác đúc kết được kinh nghiệm nhìn trời, nhìn gió đưa ra một cái dự báo?

Đ: Ví dụ như ở đây có trồng một cái cây mà dự báo gần đến tháng tám mưa bão rồi lụt, mưa nhiều, cái cây là cây ngải tướng quân đấy. Nó lộ hoa đến tháng bảy, lộ hoa về phía đông thì biết là trời mưa, mưa to nọ, bắt đầu héo là mưa rồi. Với cái cây tóc tiên.

H: Đấy là cây tóc tiên ạ? À, cây ngải tướng quân là cây khác, cây tóc tiên là cây khác?

Đ: Nở và héo, đây vẫn đang có, nở nhiều, nở hàng loạt đều là mưa. Còn cây ngải tướng quân ở gần nhà thờ

H: Thế còn cây tóc tiên thì sao ạ?

Đ: Hoa nó nở nhiều á, bắt đầu héo là mưa

H: Hoa nở nhiều là mưa to ạ?

Đ: Mưa to. Hoa lẻ tẻ, hoa nở không đều coi như là hết, coi như là ấy. Cây tre trổ hoa thì nhiều cây tre già đến đó là trổ hoa, người ta đọc cây hoa chứ cây tre trổ hoa

H: Như vậy là các bác có kinh nghiệm nhìn trăng này, nhìn một cây này đúng không ạ? Hoạc là như hoa tóc tiên này. Ngoài ra bác có kinh nghiệm gì thì bác cứ cho biết được không ạ, các kinh nghiệm gì khác nữa ạ?

Đ: Ở đây bác còn có cây mít, nếu như mà...

H: Trong nhà nhà mình có cây mít?

Đ: cây mít, nếu như mà quả thấp, dưới thấp quả thấp từng mô thì ngập lụt đến đấy, quả nó cao hơn là là

H: Mít thì thường ra quả mùa tháng 4, tháng 5 là bắt đầu có quả nhỏ đúng không ạ? Tết là bắt đầu ra quả rồi, nó gần dưới gốc thì năm sau lụt chỉ đến mức đấy thôi?

Đ: Đấy là lụt nhỏ, chuẩn bị ra quả rồi đấy

H: Hai loại, loại tỷ lệ nhỏ là có trái lớn?

Đ: Tôi thấy vấn đề bây giờ có cây nó mọc rồi hẳn hư, kể cả cái giống, cái nòi, cái hạt

H: Vâng, cây mít nữa. Cây mít thì trong nhà mình có đúng không ạ, còn cái gì nữa không ạ? Còn kinh nghiệm nào mà bác thấy nữa không ạ, còn có kinh nghiệm nào mà bác có thể nhìn cây, nhìn hoa, nhìn con vật, nhìn cái gì đó mà bác đoán năm nay là mưa nhiều, mưa ít, năm nay nắng to, năm nay hạn nặng, năm nay bão lũ về chẳng hạn, còn cái gì nữa không ạ?

Đ: Kinh nghiệm mấy loại nó thôi

H: Thế kinh nghiệm này là kinh nghiệm bác đọc ở đâu?

Đ: Không, kinh nghiệm thực tế bác nhìn thấy, bác rút kinh nghiệm của từng năm

H: À, bác tự rút kinh nghiệm?

Đ: Tự rút kinh nghiệm

H: Thế ạ? Có kinh nghiệm nào mà ông bà nói cho nghe không ạ?

Đ: Không, bây giờ ông bà không có

H: Có nghĩa đây là kinh nghiệm mình sản xuất nhiều năm trước đây rồi và bây giờ để ý thì thấy nó như thế?

Đ: Còn thì được mùa là do đức kết của cha ông để lại. Được mùa sang năm thì xem rằm tháng tám, trăng tháng tám sáng là mất hết

H: Thế tất cả những kinh nghiệm mà bác vừa nói thì không có ghi chép lại ở đâu ạ? Có ai ghi chép lại hoặc là có ai từ đời trước nói lại cho mình không ạ?

Đ: Theo các cụ họ nhiều tuổi họ nói, truyền miệng, cũng rút kinh nghiệm từ các cụ nói nhiều năm vẫn đúng

H: Đây là kinh nghiệm các cụ nói lại, truyền miệng thôi phải không ạ?

Đ: Ừ,

H: Thế bây giờ các bác có truyền lại kinh nghiệm này cho con cháu không và cái cách thức các bác truyền cho con cháu bằng cách nào?

Đ: Với con cháu thì tôi chỉ nói với các con thôi, con thì lụi, bão rồi mưa nhiều có truyền đạt nói với con

H: Bây giờ các con của bác có biết hết các kinh nghiệm mà bác vừa mới nói ở đây không ạ?

Đ: Cái tuổi của nó cũng nhớ đâu, đang đi học nhóm trung tuổi nói mới nhớ thôi

H: Thế là lớp trẻ không nhớ à bác?

Đ: Lớp trẻ nó khó nhớ, tức là những người canh tác họ mới nhớ còn làm ngoài thì thôi không cần đến cái đó

H: Thế bây giờ lớp trẻ làm nông nghiệp nhiều hay là gia đình nhà bác, các con bác làm nông nghiệp hay đi ra ngoài làm ăn?

Đ: con cái đi học cả, đi học chứ không có ai làm ăn cả

H: Có ai biết làm tiếp nông nghiệp không ạ?

Đ: Nông nghiệp nó biết làm cả, theo làm được cả nhưng dù đến cái tuổi con gái lấy chồng, con trai thì đi làm ăn

H: Không có anh chị nào ở nhà với hai bác ạ?

Đ: Không mà chỉ có cháu, cô út đang đi học Hà Nội

H: Học trường nào hả bác

Đ: Học trường Học viện Ngân hàng

H: À thế ạ. Thế để làm nông nghiệp như hai bác trước đây thì các bác có được ai dạy gì không, để cấy trồng, để cấy trồng tất tần tật các hoạt động sản xuất của gia đình ạ, nhà ta ấy bản thân hai bác có ai dạy trước đây các bác còn trẻ có ai dạy cho các bác điều đó là phải cấy trồng như thế nào, phải trông trời, trông đất, phải ngắm thời tiết như thế nào không?

Đ: Không, cái đấy thì có

H: Thế làm sao mà mình vẫn cứ cấy trồng được, mình vẫn cứ làm được?

Đ: Làm được, dạy cấy thì quen thôi, quen rồi làm nông nghiệp quen cấy, quen gặt theo hết như rứa thôi. Việc đấy các cụ trước á là phải học cấy thẳng hàng rồi có bài hát “Người dân cấy lúa thẳng hàng”

H: Lúc trẻ là có học cấy đúng không ạ?

Đ: Ừ, học cấy, như thì nó học chỉ theo chỉ đạo của huyện thôi. Chỉ đạo của huyện nhìn cái là biết, xã bây giờ lúa lai cấy là cấy một cây, hai cây, cấy chỉ đạo của cấp trên

H: À, bây giờ cấy lúa nào là chỉ đạo của cấp trên rồi?

Đ: Có chỉ đạo của cấp trên

H: Có chỉ đạo của cấp trên, thế cấp trên có về đây giảng bài cho mình biết không, gọi là tập huấn, có giảng bài để cho mình biết những chuyện đấy không?

Đ: Có tập huấn. Tập huấn thì không tập huấn, loa đài truyền thông cái của xã, của huyện mua giống thì người ta cũng hướng dẫn, trên người ta hướng dẫn.

H: Khi mua giống nhận được sự hướng dẫn. Mua giống là bác tự đi mua giống à, bác thích giống nào thì mua hay là làm sao mình có được giống cây hàng năm đấy?

Đ: Giống đấy là đăng ký của hợp tác xã, đăng ký ở hợp tác xã để mua, mua về mình ưng loại giống gì thì mình.. phù hợp với đất ruộng thì mình cấy

H: Thế một năm hợp tác xã bán mấy loại giống khác nhau bởi vì có phải tất tần tật là một loại đất đâu, mỗi một vùng là một loại đất, một một hộ là đất cao đất thấp khác nhau. Thế hợp tác xã một năm có bao nhiêu loại giống bán cho các bác lựa chọn?

Đ: Thường thường là 3 loại giống

H: Là những loại giống như thế nào ạ?

Đ: Ví dụ như là Việt lai này, rồi là Tạp giao, Xi ta cũng có rồi

H: Thế như gia đình nhà bác thì bác chọn giống lúa nào? Trong thời gian gần đây bác chọn giống lúa nào và tại sao bác lại chọn giống lúa đó ạ?

Đ: Còn tùy hợp vôi ruộng

H: Vâng, thì ruộng nhà mình đấy?

Đ: Thì phù hợp với ruộng nhà mình, có hộ thì ruộng cao thì họ lấy lúa khác, còn mình thấp hơn thì mình lấy lúa khác

H: Không, nói chung là ruộng nhà mình đấy?

Đ: Cây lúa Tạp giao, về vụ chiêm là cây lúa Tạp giao

H: Tại sao bác lại chọn Tạp giao?

Đ: Tạp giao vừa năng suất, đỡ sâu bệnh hơn, năng suất

H: Còn yếu tố nào để quyết định chọn giống nữa không ạ? Ngoài cái việc mà năng suất hơn, Tạp giao năng suất hơn còn có yếu tố nào để bác chọn giống lúa này nữa không ạ?

Đ: Giống lúa đó đỡ sâu bệnh, có hướng dẫn ở trên cũng đỡ sâu bệnh ở cái Tạp giao, phù hợp với cái đất ở vùng đấy

H: Đây là giống ngắn ngày hay dài ngày ạ?

Đ: Giống ngắn ngày

H: Vâng, cái giống ngắn ngày này giải quyết được cái gì cho các bác?

Đ: Nói chung một loại ngắn ngày thì cũng như lúa dài ngày trong thu hoạch cũng đến khoảng tháng 5, mừng 10 tháng 5 là bắt đầu thu hoạch. Dài ngày thì người ta gieo sớm hơn

H: Thế giống dài ngày kéo dài bao lâu và giống ngắn ngày thì kéo dài bao lâu ạ?

Đ: Giống ngắn ngày thì khoảng ba chục ngày,

H: Còn dài ngày thì thường bao lâu ạ?

Đ: Dài ngày thì khoảng một trăm hăm lăm ngày, ngắn ngày là 105 ngày

H: Thế thì ai cũng chọn ngắn ngày chứ tội gì phải chọn dài ngày bác?

Đ: Tùy thuộc vào ruộng

H: Thế thì ruộng nào chọn được giống ngắn ngày và ruộng nào chọn được giống dài ngày?

Đ: Ruộng mà sệt, ruộng đất bùn nhiều là ngắn ngày

H: Đất bùn nhiều thì là ngắn ngày?

Đ: Ừ, là ngắn ngày

H: Ruộng nào thì dùng dài ngày ạ?

Đ: Ruộng cao không có nước thì phải dùng dài ngày tý

H: Nếu mà ruộng cao thì mình dùng giống dài ngày. Thế thì hai cái giống này thì gạo giống nào ngon hơn?

Đ: Lúa dài ngày chứ, gạo dài ngày ngon hơn

H: Các bác có bán lúa không hay chỉ để trong nhà ăn thôi ạ?

Đ: Vừa làm vừa ăn vừa chăn nuôi

H: Có đủ vừa làm vừa ăn, vừa chăn nuôi không ạ?

Đ: À vâng, không thiếu

H: Như vậy là nhà ta một năm thu hoạch khoảng bao nhiêu tạ thóc ạ?

Đ: Nếu mà được mùa của hai vụ, cả vụ mùa một năm được khoảng độ 1 tấn. Nếu được cả 2 vụ là được tấn

H: Thế thì cũng ổn đấy chứ ạ?

Đ: Thời tiết mà được vụ tháng 10 thì được 1 tấn

H: Nếu mà thời tiết được thì được 1 tấn, nếu thời tiết không được thì được?

Đ: Được 7 tạ

H: Thế bản thân bác, bác có kinh nghiệm thế nào để cho ví dụ như là thời tiết thì tự nhiên rồi, có thể có bão, có lũ rồi thì mình cấy trồng như thế nào. Kinh nghiệm cho thấy bác cấy trồng như thế nào thì bác có vụ mùa thu hoạch tốt nhất, đỡ chịu cái tác hại của bão lũ nhất?

Đ: Nói chung là lúa cũng tùy từng loại của xã, cả đội cả xã chứ không riêng thu hoạch nữa, không phải cái ngắn ngày hơn mà thu hoạch được. Ví dụ phụ thuộc vô nước, nước để bơm, nước ở vụ tẻ, vụ ni nước được, vụ nắng thì nước bơm không lại được, phụ thuộc vào nước, lợ thì lợ nhưng không có nước thì không cấy được.

H: Như vậy là cứ phụ thuộc vào lịch của hợp tác xã thôi. Hợp tác xã phát động là bữa nay bắt đầu cấy trồng, nước bắt đầu bơm vào đồng thì lúc đó người dân hộ gia đình bác mới bắt đầu cấy, mình không thể làm riêng được ạ/

Đ: Không, không làm riêng được

H: Thế giống, ngoài 3 cái giống lúa này này bác có nghe nói đâu đó có một giống mới tốt hơn, mình có thể dùng để cho năng suất cao hơn thì bác đã tìm hiểu chưa và bác có thể nghĩ có cái giống lúa mới đó mang về đây trồng thì có làm được không?

Đ: Nói chung có cái giống mới là phải làm một ít thôi, ví dụ như là mình được 3 sào thì mình làm khoảng chừng vài trăm m² ngoài đó, vài trăm m² để xem có chịu được nhiệt, chịu được là khí hậu, tẻ nữa thì làm đại trà thêm.

H: Ví dụ giống mới này ai ra ngoài, bác mua không cần qua hợp tác xã thì mình có làm được không hay cứ phải giống của bà con phải do hợp tác xã cung cấp?

Đ: Giống thì mình đăng ký mình mua hoặc là hợp tác xã không có mình kinh nghiệm ra ở vật tư nông nghiệp của tỉnh, ra đấy mua

H: Tự mình ra vật tư nông nghiệp cũng có thể mua được đúng không ạ?

Đ: Vẫn mua được

H: Thế vừa rồi trong các đợt lũ của năm ngoái, năm nay thì bác ước tính nhà mình mất khoảng bao nhiêu tiền cho, giá trị bị mất đi do bão lũ gây nên là bao nhiêu tiền. Ví dụ như mùa bị mất ấy hoặc là thiệt hại cây trồng này, ví dụ gieo rồi lại không lên phải trở lại, thế thì tất cả từ năm ngoái đến năm nay theo bác, bác mất khoảng bao nhiêu. Nếu mà quy thành tiền thì mất khoảng bao nhiêu rồi do các hiện tượng bão lũ như vậy?

Đ: Vừa cả năm ngoái, năm ni hay là năm ni

H: Từ năm ngoái đến năm nay ạ?

Đ: À, năm ngoái, năm tê thì năm ngoái vụ tháng 10 thì nói chung mất, thiệt hại mua giống Việt Lai mất khoảng 500 ngàn

H: Ít thế thôi ạ? Từ năm ngoái đến năm nay?

Đ: Đó là về lúa

H: Lúa là mất khoảng 500 ngàn thôi, bị mất giống thôi

Đ: Ủ, mua giống. Giống, phân

H: Nhưng mà một vụ bác mà mất trắng thì bác mất khoảng bao nhiêu tiền?

Đ: Vụ mất trắng á. Mất trắng thì khoảng hơn, khoảng triệu

H: Một triệu thôi ấy ạ?

Đ: Ủ, là lúa

H: Nghĩa là một năm mình chỉ có được 1 triệu tiền lúa thôi á? Mất trắng cơ mà, mất trắng nghĩa là mất hoàn toàn không còn cái gì nữa mà?

Đ: Không, mất vụ mùa

H: Vụ mùa? Thế còn các vụ khác?

Đ: Còn công, hoa màu. Mất cả hoa màu chứ không phải là... phải hơn chứ. Đó mới bỏ tiền giống, mua giống, phân bón. Ba sào nếu mà được thì được khoảng ba chục triệu, nếu không được mà mất thì mất từng đó. Rồi công mình đầu tư vào tất cả các thứ nó là như thế.

H: Như vậy ở đây cháu hiểu là gia đình ta áp dụng lịch thời vụ khi nào mà hợp tác xã nói rằng cần gieo trồng thì gia đình nhà bác và các gia đình quanh đây sẽ tiến hành gieo trồng. Khi nào bảo gặt thì đi gặt, chứ gia đình nhà mình không tự xây dựng lịch kế hoạch cho gia đình nhà mình?

Đ: Không, theo lịch của xã có chủ trương về nông nghiệp về xã, về xóm triển khai đồng loạt là thế. Mình là trước là không làm được đâu tại vì còn phụ thuộc vào nước, thì đến thời điểm đó cấp nước vào ruộng, còn mình muốn làm trước thì không được vì mình làm độc canh có khi là sâu bọ, (35p) gia súc, gia cầm lúc đấy có thể là chưa... Chăn nuôi cũng có, độc canh từ đầu không có người làm như thế cả. Khi làm là đồng loạt, mọi người có trách nhiệm về công việc trồng trọt, có sự chỉ đạo từ trên xuống dưới. Huyện phòng nông nghiệp có cái lịch về thời tiết, lịch về ra giống, cây bao nhiêu ngày thì họ ra giống, phổ biến cho mình. Cái

khâu... cái đó như khoa học kỹ thuật là mình làm, tự phát... mình không có khoa học kỹ thuật tự phát được mà như thế. Đã như thế là phải chấp hành tức là phải cho đồng loạt.

H: Thế khuyến nông mỗi khi về thì anh chị ấy mang kiến thức gì về cho gia đình nhà bác? Bác đã bao giờ đi tập huấn khuyến nông chưa?

Đ: Chưa, bác chưa đi tập huấn lần nào

H: Ba năm gần đây chưa được đi tập huấn khuyến nông ạ?

Đ: Không, cái đó là do thôn xóm thôi

H: Vâng, thế thì giống lúa mới làm sao gia đình nhà mình trồng được?

Đ: Trồng được là họ về phổ biến, đội á họ phổ biến, họ là phổ biến

H: Thế họ đội thì bao lâu họ một lần ạ?

Đ: Một tháng họ/lần

H: Họ đội ngoài việc họ về giống lúa mới cần phải trồng như thế nào, cần phải cấy như thế nào thì cái việc họ đội họ tác xã ở đây đúng không ạ, đội nằm trong họ tác xã thì có những cái nội dung nào mà khi họ đội các bác hay nói đến nữa?

Đ: Họ đội thì.. đẩy họ hội nông dân phổ biến thôi. Giống về thì hội nông dân họ lên theo lịch, cách ấy giống có của hội nông dân, họ cấp. Đăng ký cấp phân rồi cái gì cũng phải mua.

H: Nghĩa là mình cứ đăng ký là được cấp?

Đ: Không mình mua, tức là giống, lân hoặc là NPK hay là cái chi thuộc về lúa là mình phải mua

H: Nghĩa là hội đi lấy đơn hàng về và bán cho đúng không ạ?

Đ: Ừ, mình đăng ký rồi họ bán như thế thì nó bảo lãnh hơn môi trường trôi nổi ngay **tại đây họ đưa về** họ đều qua các nhà máy **37p22**

H: Như vậy là không có kinh nghiệm nào từ phía khuyến nông. Thế thì bà con làng xóm có chia sẻ với nhau những cái gì mà về cấy trồng, về chăn nuôi, về sản xuất gì không ạ? Bà con xóm giềng, họ hàng bác có chia sẻ kinh nghiệm với ai trong việc cấy trồng, nuôi gia súc gia cầm ở trong thôn trong xóm mình không?

Đ: Trong thôn xóm thì cũng có phổ biến, ví dụ như đây vừa rồi có một chú về rồi bày cho chăn nuôi, trồng trọt cũng có, bán thuốc...

H: Ý O hỏi thế này này, tức là gì tôi với anh, người khác mà chia sẻ cái giống đó làm hay hay không thì mình chia sẻ thông tin với nhau. Cái này được, cái giống hay cái giống mất, loại này được có chia sẻ như thế thì mình bàn, chia sẻ với nhau như thế thôi. Đó là ví dụ xung quanh làm được rồi mình nghe người khác chia sẻ mình làm cùng họ thấy như vậy là đúng, họ chia sẻ cho mình làm gần nhau?

Đ: Cái đó cũng có chia sẻ chứ

H: Chia sẻ bằng cách nào?

Đ: Chia sẻ bằng cách mình thấy lúa của họ đẹp, tốt mà lúa phù hợp với diện tích đó là mình phải chia sẻ với họ đổi lấy cái lúa đó sang năm đăng ký cái lúa mới đấy, còn phần lúa cũ thì làm đều cả thôi. Nếu có lúa mới thì chia sẻ trồng ở vùng mô thì

H: Không, ý ở đây là chia sẻ kinh nghiệm bác ạ để trồng ý, mình có chia sẻ thì chia sẻ ở đâu, các bác ngồi ở đâu để nói chuyện, chia sẻ với nhau về giống lúa đó?

Đ: Đi uống nước hoặc là đi cưới, đi mô gặp trong xã á quan tâm những cái trên thì chia sẻ. Năm nay được mùa lúa gì, lúa gì, cấy ở vùng mô ruộng cao ruộng thấp chia sẻ với kinh nghiệm của họ

H: Mỗi khi mà có bão lũ đến đấy ạ thì cách ứng phó với bão lũ của gia đình nhà ta là như thế nào, ví dụ bão hay là lũ nó về đến đây này thì trong gia đình nhà mình có những ứng phó nào?

Đ: Bão thì có thông tin nghe đài, của các thông tin truyền thông mình cũng có ứng với bão, mình phải bỏ các thứ đan ngói rồi là tôn đan ngói, mình có che chắn, phát chặt cây cối cao khỏi đập vào nhà

H: Còn gì nữa không ạ, ví dụ trận lụt vừa rồi che chắn, đập bớt cây cối đi hay là nâng cao các thứ lên thế còn cái gì nữa không. Ví dụ đồ đạc trong nhà nó ngập thì bác làm thế nào?

Đ: Các cái đồ nhẹ thôi, các đồ ngập thì để im cho nó trôi

H: Thế thì cái bàn ghế này để đi đâu?

Đ: Vắn ngâm, những đồ bằng gỗ...

H: Thì bỏ đi đâu?

Đ: Đồ nhẹ, thóc lúa thì để lên trên

H: Bỏ ở trên?

Đ: À, bỏ ở chạn

H: Bỏ ở chạn, chạn là trên đây, trên nóc nhà đây? Thóc lúa, đồ ăn còn cái gì bỏ lên trên đấy nữa?

Đ: Thóc lúa là trong cái chạn nớ, nhà nào cũng có cái chạn, thức ăn thì cho vào bếp

H: Thế thì bộ bàn ghế này mình mang đi đâu?

Đ: Bỏ ngâm ở nước

H: Ở thế ngâm ở trong nước thì nó hỏng mất?

Đ: Hỏng thì nỏ hỏng, hỏng thì bỏ mô mà sức khỏe có hạn, bung được cái ghế nói thế chứ bốn năm cái không kê được...

H: Thế là giường chiếu mình cứ để nguyên thế này?

Đ: Để yên thế

H: Thế à? Nếu mà sau lũ nó bùn đất vào đất thì...?

Đ: Kể cả xe cộ cũng thế, xe máy để ở đây ngập ngâm sau là lau chùi đến đến đấy

H: Thế mình không có chỗ nào để mà đi gửi ạ?

Đ: Ngập rồi giờ không biết gửi

H: Nhà nào cũng ngập rồi thế nên không gửi nữa? Thế thì những cái lần ngập như thế nó có lâu không ạ?

Đ: Ngập như thế ít cũng phải 10 ngày

H: 10 ngày mọi thứ cứ để như thế ạ?

Đ: 10 ngày nhanh thì 7 ngày tùy theo thủy triều, có các cái sạt lở có khi ngâm mưa hàng mấy tuần. Khi ra xả lũ tiếp lại vô, bắt đầu hết ở dưới lại ngập tiếp. Trước đến giờ làm bao nhiêu đập.....ngày xưa không có đập, lụt mấy ngày là xong

H: Thế thì khi lũ lụt về đây trong 10 ngày thì hai bác, gia đình nhà ta đi lại bằng cái gì?

Đ: Đi lại bằng thuyền

H: Nhà mình có thuyền hay là thuyền của người khác ạ?

Đ: của nhà, có nhà có thuyền hết

H: Xóm nhà mình mỗi nhà mỗi thuyền à?

Đ: Không, có khoảng 70% là có thuyền

H: Những nhà như thế nào thì có thuyền, những nhà như thế nào là không có thuyền?

Đ: Những nhà nào có điều kiện thì có thuyền, họ mua, còn không có điều kiện thì thôi. Gần nhau thì góp tiền chung mua một cái thì sử dụng chung

H: à, nhà không có điều thì thôi, như vậy cái thuyền này giá bao nhiêu tiền ạ?

Đ: Khoảng 4 triệu

H: Nhà mình bác có không?

Đ: có

H: Bác mua được từ năm nào ạ?

Đ: Được 10 năm rồi

H: À, đã mua được 10 năm rồi cơ ạ. Đi lại thì bằng thuyền, cái nhà này xây như thế này là tôn cao so với ngày xưa đúng không ạ? Cái nhà này bác xây từ khi nào?

Đ: Năm 88

H: Lúc năm 88 tại sao lúc xây nhà nó lại.. cái đường ở kia nó thấp thế kia mà bác lại xây nó cao dần, cao dần lên trên này?

Đ: Nói chung là ở sau này đắp đất dần dần, con đường đó mới đắp nâng lên rồi nhưng mà vẫn xấu, dân cứ mọi bữa là .....làng này là được làng văn hóa, cổng đấy đi ra con em ở

trong quê á làm ăn khác giả lại về. Cổng văn hóa trên đoạn đường này đi lên... ở đây, địa phương đây có khả năng dân góp làm cái cổng nữa

H: Như nhà ta thế này ấy ạ mỗi khi lũ về thì đi thuyền hoặc để đồ thì ngâm các thứ như thế này, thế so với những nhà khá hơn thế này, khá hơn nhà bác?

Đ: Cao hơn hay là như thế nào

H: Nhà giàu hơn nhà bác? So với những nhà giàu hơn nhà bác thì bác khó khăn hơn khi lũ đến là ở điểm nào? So với những nhà giàu hơn thì bác thấy khi mà bão lũ về bác khó khăn hơn họ ở những điểm nào, khó khăn hơn như thế nào?

Đ: Nói chung là lũ lụt về cả nhà giàu, nhà nghèo, cả làng như nhau cả. Có mỳ tôm thì ăn mỳ tôm, không có mỳ tôm thì thôi

H: Thế bác có mỳ tôm ăn, trữ trong nhà khi mùa lũ đến không, gia đình nhà ta đây này/

Đ: Mỳ tôm chờ vào nhà nước, ở đây là có gạo, bây tui có điện thì nấu, nhiều khi mưa gió không có củi nấu, mưa thì lấy củi ở mô, bếp ga, bếp gung cũng trôi, chủ yếu là gạo có thôi.

H: Thế nhà mình hàng năm có gạo để trữ không?

Đ: Có

H: Hàng năm bác trữ gạo như thế nào để chờ mùa lũ đến?

Đ: Hàng năm nói chung là mùa lũ khoảng chừng, bắt đầu đến mùa mưa thì cũng dự trữ ba chục cân gạo, để trữ nhiều quá thì nó mọt, của nhà nước thì nó không mọt được vì nó có thuốc

H: Nhưng mà nhà mình có nhiều hơn để dự trữ không?

Đ: Lúa thì nhiều nhưng mà thường thường gạo để mức nứ, nhiều nó sâu

H: Nhưng mà lúa cứ cất ở đấy. Thế ngoài gạo, ngoài lúa ra thì còn có lương thực nào mà mình phải dự trữ ra, hai bác phải dự trữ để nếu lũ có về thì còn có cái mà ăn không? Những loại lương thực nào mà bác dự trữ nữa để...?

Đ: KHÔNG, cũng chỉ có gạo thôi chứ, nỗ có cái chi dự trữ cả

H: Thế 10 ngày đó mình đi chợ ở đâu?

Đ: gạo với lạc, lạc bóc vỏ, rang muối đập bỏ vỏ, muối. Lạc, muối, súp luôn luôn trong nhà phải có. Lạc được vài tạ thì cũng phải để ba, bốn yến giữ lại ăn, khi khách khứa đến hoặc khi mua lụt đến

H: Thế rau cỏ thì thế nào? Một năm ngoài kia bác trồng rau, một bên là rau ngót đúng không ạ, một bên rau cải thì đây là bác trồng để bán hay là để cho nhà ăn ạ?

Đ: Trồng cho nhà, bán thì không ăn thua

H: Trồng cho nhà ăn thôi. Thế cái rau này này quanh năm ngày tháng mình có rau ăn có bao giờ phải đi ra ngoài mua không ạ?

Đ: Có

H: Khi nào thì phải ra ngoài mua ạ?

Đ: Khi nào hết từng lứa rau ni thì chắc chắn là phải mua. Tháng 7 làm rồi lụt vô lại mất, không làm được, qua lụt mới làm. Vừa rồi vừa lụt xong rau cỏ lụt vô hai lần là quãng hết

H: Thế thì rau là nhà mình tự trồng, bữa nào lụt thì mình không trồng nữa, thế thì tại sao lúa ở ngoài đồng đấy ạ bác thấy nếu mà lụt về, bão về thế thì mình không trồng nữa. Bao giờ không có bão, không có lũ nữa thì mình trồng?

Đ: Không, bão lụt thì thất thường lắm, trong vụ thì đến tháng 5, khoảng 5 mà đến tận tháng 8, tháng 9 dương thì lũ về rồi, có khi là chỉ vèo cái lũ ập về mất hết. Tính ra lũ ngập hết, thật, bộ đội có về được vài hôm

H: Thế là ở đây cháu thấy là thường có lũ là có bộ đội về giúp dân gặt lúa ạ?

Đ: Ừ, gặt lúa. Họ lộ gặt lúa được ít nhiều họ cũng có, chủ trương là vùng ni lũ về lúa bị ngâm nước họ cũng cho một xóm là khoảng 7, 8 người làm khoảng vài ngày, chỗ nào mà khó khăn đặc biệt, xóm có nhiều người chồng con đi vắng

H: Thế gia đình nhà ta bác có phối hợp với ai để làm ăn không, để cấy trồng, để chăn nuôi. Có liên doanh, liên kết phối hợp cùng với ai quanh quanh đây để cùng làm, cùng sản xuất không?

Đ: Không, không có chi cả, chỉ có thuê thôi, ví dụ cấy công là thuê máy móc thôi, thuê máy họ đập thôi chứ cũng

H: Gia đình nhà ta thuê máy có đất không bác?

Đ: Thuê máy 500m² có khoảng 150 ngàn

H: Thế là mùa nào hai bác cũng cứ thuê để cho máy nó làm đỡ cho à?

Đ: Máy chỉ đập đất thôi, đập đất đập ruộng

H: Thế ba tạ thóc này là để ăn tất ở trong nhà, có bán đi không ạ?

Đ: Không, không bán. Bán để thuê đập máy một số thôi. Có con gà, con vịt hoặc đi làm được đồng mô thì phải tính toán để mà nhờ máy, không có. Vấn đề ăn, chăn nuôi. Chăn nuôi bán đi để thuê máy, bán con gà, con vịt bắt đầu thuê máy đập.

H: Thế theo bác đánh giá, gia đình nhà mình vì sao lại không khá giả, không giàu có được ở trong thôn, trong xóm mình?

Đ: Nói chung là ai cũng muốn làm giàu cả nhưng mà có sức khỏe

H: Gia đình mình là do sức khỏe yếu hơn?

Đ: Ừ, sức khỏe nó kém hơn

H: Rồi ạ, còn gì nữa không ạ

Đ: Rồi, chẳng hạn như là làm giàu nỗ có phát triển, không phát triển sao được, ruộng đó cũng làm được cái chi đó mà tăng thu nhập cả, buôn bán thì không

H: Thế những cái nhà khá giả ở trong thôn mình thì tại sao họ lại giàu lên ạ?

Đ: Nhờ con nhờ cái cả thôi, nhờ con nhờ cái đi học đại học với lại làm ở trên Vinh, cha mẹ cho con cái học hành được ra ngoài, học cao thì làm lương cao hơn mà đi công nhân thì cũng đủ. Cha mẹ không đầu tư được cũng không học được thì đi công nhân vừa đủ ăn, vừa đủ tiêu thôi

H: Thế gia đình nhà ta bác được mấy người con?

Đ: ba

H: Ba con, thế các anh các chị cũng đi ra ngoài hết ả? Thế các anh các chị giúp được bác như thế nào trong thời điểm hiện nay?

Đ: chưa, chưa giúp đỡ gì cả

H: Vì sao ả?

Đ: vì đũa đầu cũng có gia đình rồi, của gia đình con gái, còn con trai đi làm thuê, đi công nhân, còn cô đang học học viện Ngân hàng nữa chưa thấy cái gì cả, bố mẹ đang còn phải giúp, công nhân cũng phải giúp, con đi học tháng phải hơn 3 triệu gì đó, mình thấy phải giúp cho con, ở Hà Nội.

H: Phải đầu tư gửi ra cho con. Thế mỗi một năm có 3 trận lụt lớn thì bà con hàng xóm, láng giềng ở đây có giúp được gì hai bác không, cách thức bà con hàng xóm thăm hỏi quanh đâu là như thế nào, giúp nhau như thế nào mỗi khi lũ lụt về?

Đ: Lũ thì gần xung quanh hàng xóm, gần gần ví dụ như là bị ốm đau thì mình thông tin lại họ đưa mình đi, nhà cửa mà bão tố đổ nhà khác cũng đổ hỗ trợ nhà cửa thôi, còn người ta xa thì không nói. Ở đây cũng có thành lập tổ bão lụt cũng có trong mặt trận xóm làm có loa thông tin, có y tế tại nạn cũng có điện thoại coi như là tập trung đến giúp đỡ. Khi có bão có lụt về mặt trận, các ngành hợp chuẩn bị

H: Nhưng mà đây là chính quyền, mặt trận hay là các ngành đều là chính quyền cả, thế còn bà con hàng xóm láng giềng cơ mà?

Đ: Xóm làng thì cũng gần cũng thi thoảng nhờ nhau, giúp nhau nhiều

H: Xung quanh hàng xóm giúp nhau được cái gì ả?

Đ: Làng xóm thì nhà mô biết nhà nớ, giờ tôi nỏ đi lại được, lụt bão thì giữ nhà chứ chẳng vào khi nào mà làm bị thương hoặc kêu thì giúp đỡ nhau thôi. Còn bão thì ở nhà giữ nhà chống bão thôi, lụt cũng không đi lại được, nếu mà nước như vậy cũng nỏ đi lại được, lội sâu thì thôi

H: Nếu mà hiện nay giả sử như là lũ lụt về như thế này thì gia đình nhà ta bác thấy cần, muốn được hỗ trợ cái gì không, bác thấy nhu cầu là nên được hỗ trợ cái gì đó từ bên ngoài không?

Đ: Bão lụt là hỗ trợ giống lúa làm vụ đông chết, mình muốn cũng không được do trên ấy chứ không phải muốn

H: Không nhưng mà gia đình nhà ta bác cứ phát biểu đi ả, để cho phòng chống bão lụt này, phòng chống bão lũ này để chống lại bão lũ này để cho vượt qua thiên tai thì gia đình nhà ta có cái nhu cầu được hỗ trợ gì không?

Đ: Nói chung là ở xã, chính quyền là có...

H: Không, thế này này yêu cầu, mong muốn là mình được cái hỗ trợ nào đó. Gia đình nhà mình bác có thấy là bác cần hỗ trợ gì không. Bây giờ bão lũ, bác sống ở đây bác thấy cần phải hỗ trợ gì thì bác cứ phát biểu ý kiến, bác cứ phát biểu nguyện vọng?

Đ: Nói chung là về lụt bão cấp thêm về thôn là lương thực, lương thực thối ăn trong..

H: Lương thực cụ thể là bác muốn những loại lương thực như thế nào, số lượng là bao nhiêu?

Đ: Số lượng là một gia đình, một người phải có khoảng 4 gói mì tôm là được

H: 4 gói thối ấy ạ?

Đ: Vâng

H: Mỗi người 4 gói thối ấy ạ? Mỗi gói ăn một bữa thì làm sao đủ?

Đ: Thối, lụt phải ăn thối, yêu cầu thế chắc là đủ. Ở đây nhiều lúc không có thật

H: Thế nhà bác đã có chòi để chống lũ chưa?

Đ: Chưa

H: Tại sao nhà mình chưa xây chòi chống bão ạ?

Đ: Họ ưu tiên cho hộ nghèo xây thối, nhà nước ưu tiên hộ nghèo thối

H: Vì mình là hộ khá rồi nên mình chưa?

Đ: Hộ trung bình rồi

H: Hộ trung bình nên chưa được xây chòi ạ?

Đ: Hai nữa là tuần bộ nên không được hộ nghèo

H: Có con đi học đại học mà nuôi được thì không là hộ nghèo thật/

Đ: Sau con đi học về thì trả hộ hả

H: Thế tại sao nhà mình con cái lại không góp tiền vào để cho hai bác xây thêm một tầng nữa để tránh bão, mưa, lụt thì cho bộ bàn ghế này lên trên?

Đ: Vì mình vẫn còn đầu tư cho con học? Làm khá biết đường làm để tiền đó đầu tư cho con học

H: Nếu mà để xây cho chòi tránh bão ở khu mình như thế này thì hết bao nhiêu?

Đ: Cái này khoảng năm chục, như vừa rồi ở đây xây năm chục, họ mở rộng mới nhiều trên họ cho, trên trâu bò thoải mái

H: Nhà bác có nuôi trâu bò gì không bác?

Đ: Có

H: Thế thì khi bão về thì làm thế nào bây giờ?

Đ: Phải thuê họ, lụt về thì phải thuê, thuê họ trở đi

H: Thuê trở đi đâu ạ?

Đ: Trở đi sang bên đê, gần nhà cộng đồng, đê không lụt, đê 42

H: Thế thì mỗi lần bão lũ tiền thuê rồi tiền nợ tiền kia các thứ như vậy, chuẩn bị cho bão lũ bác mất khoảng bao nhiêu tiền?

Đ: Nói chung lụt ngập to, lụt nhà ni khoảng 2m thì thuê khoảng riêng con trâu thuê mất 400

H: Lụt to mới thuê chứ lụt nhỏ mình vẫn giữ ở trong chuồng? Ai là người vận chuyển ạ/

Đ: Ở đây là có một cái lớp chuyên chở

H: có một cái đội chuyên chở

Đ: Không có hai hộ, ở trong đó có làng chài họ có thuyền

H: Như vậy là có làng chài và làng chài họ đi thuyền, họ đến đây trở gia súc, trở cả bò?

Đ: Trở cả bò, trở cả trâu, gà

H: Đi sang qua đê, xong thì ở mấy hôm thì về ạ?

Đ: ở đến khi nước cao thì về, có khi ở đến 10 ngày, hơn 10 ngày

H: tại sao bên xóm 1 bà con đắp cồn mà bên xóm 2 bà con không đắp cồn ạ?

Đ: Bà con đắp cồn lâu rồi, mỗi nhiều trôi hết không có đắp cồn

H: xóm 2 nhà mình có đắp cồn nhưng mà nó bị trôi đúng không ạ?

Đ: Ừ, trôi đất đi cả nó thấp, thấp dần

H: Thế tiêu chuẩn làng xóm văn hóa, làng nhà mình ở đây bác có biết là mình đạt được tiêu chuẩn gì không? Gia đình nhà bác có đạt được gia đình văn hóa không?

Đ: có. Gia đình thì đạt văn hóa

H: Thế tiêu chuẩn đặt ra làng văn hóa là tiêu chuẩn gì ạ?

Đ: Tiêu chuẩn văn hóa ở đây trong là nhiều. Ví dụ như trong một xóm không có sinh con thứ ba là mới được làng văn hóa rồi là trật tự an ninh trong xóm, nhiều nhà có trật tự an ninh trong xóm, trong xóm mà có công an đưng đến là không đạt xóm văn hóa

H: Ngoài trông trọt, nuôi trồng ra gia đình hai bác có làm thêm công việc gì không?

Đ: Không, có làm thêm,

H: Làm thêm cái gì ạ?

Đ: Có làm thêm y trong xóm

H: cụ thể là làm gì ạ?

Đ: Làm y tế thôn

H: Y tế? Bác hay là bác gái?

Đ: Bác ông làm y tế của xóm

H: Hình như là y tế thôn một tháng là tám chục ạ?

Đ: Không, hơn chứ

H: Bao nhiêu tiền đến thời điểm này rồi ạ?

Đ: 215 nghìn

H: À, thế bác có làm cộng tác viên dân số của thôn nữa hay không? D

Đ: Không

H: cộng tác viên lại là một bác khác à bác?

Đ: Ừ,

H: Bác làm y tế thôn là trước đây bác học y ra à bác? Học trung cấp y ra à học sơ cấp y ra à?

Đ: Ừ, học sơ cấp y

H: Trong ba năm vừa qua có lần nào lũ về mà bác nhận được trợ cấp từ chính quyền chưa? Bác nhận được sự hỗ trợ từ chính quyền thôn hay từ chính quyền xã mình chưa, gia đình nhà mình có nhận được hỗ trợ nào không?

Đ: Bữa trước hỗ trợ ba trăm đúng không Thành ơi. Hỗ trợ theo diện tích đất, bao nhiêu phần trăm hày. Hỗ trợ là mất mùa, mất mùa do lũ lụt thì có cái hỗ trợ, nhà nào ít ruộng thì được ít

H: Nghĩa là theo diện tích đất bị mất, bị thiệt hại? Năm đấy là bác nhận được bốn trăm ạ?

Đ: Mần chi đến năm đó thì làm chi đến bốn trăm

H: Máy trăm ạ?

Đ: Gạo không, chỉ nhận gạo không

H: Nhận tiền hay nhận gạo ạ?

Đ: Tiền chứ, cả tiền cả gạo, mô được hai lần là hỗ trợ được ba trăm

H: Máy trăm a? Ba trăm ạ?

Đ: Được hai trăm

H: À, được hai trăm. Đây là mấy năm trước, thế còn năm ngoái đến năm nay thì mình có nhận được hỗ trợ nào không ạ?

Đ: Có, năm ngoái được tám chục hày, đối với giống hày. giống là mất mùa, giống không

H: Đây là tám chục bác lấy tiền mặt ạ?

Đ: Tiền mặt, tám chục thì đi buổi chợ được bịch mỳ tôm với rau dưa

H: Thế bác có hài lòng với việc trên hỗ trợ như thế không? Trên ở đây chắc là xã phải không ạ?

Đ: cái ni là của nhà nước chứ, của huyện với tỉnh

H: của huyện với tỉnh, thế bác đã hài lòng với việc hỗ trợ đấy chưa?

Đ: Thì mình, họ cho được bao nhiêu thì mình hài lòng chứ bây giờ kể mô được. Cho được bao nhiêu thì được bấy nhiêu, cho được đồng mô về xã, rồi về trong thôn mà không có thì thôi chứ biết người ta..

H: Như vậy ở trong xã mình gia đình nhà ta mới được hỗ trợ có vài lần đấy thôi. Thế thì những gia đình nào là gia đình hay được hỗ trợ khi có bão lũ đến?

Đ: Bão lũ đến thì gia đình hộ nghèo có hơn tý thôi

H: Gia đình hộ nghèo thì hay được hỗ trợ hơn đúng không ạ? Thế ví dụ các ý kiến của các bác mà phòng chống bão lũ có được chính quyền xã tiếp nhận không?

Đ: Nói chung là bên phòng chống bão thì như bác, bác trong thôn lâu ngày chả có cái chi cả, chỉ có cả đội được hai cái áo phao chứ có cái chi

H: À, có hai cái áo phao

Đ: Ừ, cả đội có hai cái áo phao

H: Không, nhưng mà bây giờ nếu mà lên kế hoạch để mà phòng chống bão lũ cho năm nay để vụ cấy, vụ hoặc là chăn nuôi gia súc hoặc là cấy trồng các thứ thì bao giờ người dân của mình cũng sẽ có quyền có ý kiến. Thế đã bao giờ hộ gia đình của bác có ý kiến của xã là nên làm thế này nên làm thế kia chưa?

Đ: cái đó thì họp đội nói chung là không phải ở đây họp đội cũng có ý kiến, họ yêu cầu giống loại chi cũng có, thêm thì có

H: Nhưng mà ý kiến bác đề nghị là tôi muốn thế này, tôi muốn thế kia thì có được chính quyền nghe không?

Đ: Nói chung là nghe theo lịch như thế, theo lịch, theo chỉ tiêu của xã, có ý kiến của các ban ngành trên họ họp xong mới ra chỉ tiêu.

H: Thế bác có được mời họp để tham gia vào các chỉ tiêu đấy không?

Đ: Không, xã chỉ ở trên xã thôi. Họp chỉ tiêu này là ở trên xã

H: Nghĩa là xã cứ họp thôi, sau đó là phổ biến cho bà con, chứ còn bác không tham gia vào các cuộc họp như thế?

Đ: Xong phổ biến cho bà con. Không, mình không được họp với xã

H: Người dân của mình..?

Đ: Người dân thì chỉ họp thôn thôi

H: À. Chỉ họp thôn thôi, sau đó đề đạt ý kiến lên trên xã

Đ: Đề đạt lên trên, thôn xóm lên trên

H: Thế thì nước của trồng lúa ấy ạ? Muốn hỏi thêm là nước của trồng lúa thì phải theo lịch của hợp tác xã bơm nhưng mỗi khi lụt rút nước thì phải làm thế nào?

Đ: Thì nhà nào dọn dẹp là dọn dẹp, có đến, có nhân lực của trên, có bộ đội hoặc thanh niên tự nguyện họ đến làm vệ sinh cộng đồng, họ đi làm các cái nhà cộng đồng đấy, trường học, trạm xá, tất cả thế thôi. Còn mô tự thu xếp gia đình, gia đình nào là được sắp xếp dọn dẹp

H: Thế bên này nhà mình, phía bên này nhà bác ở đây là có họ hàng, có dòng họ sống quanh đây không?

Đ: Họ cũng sống gần đây cả

H: Họ có phải nhà bác là họ như thế nào ở trong xóm của mình? Ở mức độ họ thì họ lớn hay họ nhỏ hay là họ trung bình, họ của bác là họ như thế nào trong cái xóm 2 này?

Đ: Đây họ lớn, họ đại tôn. Họ đại tôn là họ lớn ở trong Đồng Gân, gần đây cũng chiếm khoảng hai chục hộ ở nhà đây, còn hai chục hộ nữa ở dưới Quỳ Hợp đấy, ở cách đây khoảng trăm hai cây

H: Thế trên Quỳ Hợp thì mọi người làm gì ạ, mọi người có khá giả ở trên đó không ạ?

Đ: Họ trên nó thì cũng khá giả, cũng là vùng sâu, vùng xa cũng khá hơn ta ở đồng bằng đây. Nhà nước ưu tiên tất cả cho vùng sâu, vùng xa cả

H: Thế mỗi khi bão lũ như thế thì họ hàng người trên Quỳ Hợp, người dưới Hưng Nhân, Hưng Nguyên có giúp đỡ được gì nhau không ạ?

Đ: Anh em đến thăm họ có khá giả hơn thì họ đem về tý rượu để uống thôi, họ đến nhà thờ khá giả họ đem về, nhà khá giả họ mua về nhà thờ để cúng rằm thôi. Thường thường rằm tháng bảy họ về, họ mua thêm cúng xong cả Hưng Nguyên được hưởng, nhưng mà cũng nó.. trên Quỳ Hợp họ cũng xây dựng được cái nhà thờ họ

H: Cả trên đấy, lẫn dưới này vẫn chưa xây được nhà thờ ạ?

Đ: Không, cũng có rồi

H: À, trên đó cũng có rồi

Đ: Người làm cán bộ to không có, cán bộ làm to không có, mức độ là làm trong xã, mới nói cán bộ trong xã, chưa nói cán bộ ngoài tỉnh không có

H: Vâng, đấy là trường hợp bão lũ, trường hợp năm nào hạn hán thì bác xử lý thế nào? Khi hạn hán, khi nắng nóng kéo dài thì đất lúa này, màu rồi là chăn nuôi trâu bò, lợn gà nhà mình làm thế nào?

Đ: Nói chung là về nắng thì nước tưới tiêu là do của hợp tác xã, với đội phát triển các thứ. Tưới tiêu coi như nóng là trên tưới tiêu, còn ở nhà chống nóng thì nghĩ không đi làm được thì thời tiết làm ra nắng quá ở nhà nằm quạt thôi chứ không phải đi

H: nghĩa là hạn thì vẫn phải chờ nước tưới của hợp tác xã thôi chứ bác không có, nhà mình không có máy bơm hay là có phương tiện gì để cứu hạn cho lúa không?

Đ: Không, không có gì hết, với cả máy bơm bơm nước để phục vụ nước sinh hoạt trong gia đình thôi

H: Có máy bơm trong gia đình không ạ?

Đ: Có

H: Ở đây đất ruộng nhà mình có bị mặn không ạ?

Đ: Có

H: Mức độ ngậm mặn nó tăng lên trong những năm qua như thế nào bác có thể mô tả một chút ít không ạ?

Đ: Ở đây thì có nước mặn có khoảng 500m² bị nhiễm mặn

H: Cái việc nhiễm mặn so với trước đây thì nó tăng lên hay giảm đi ạ?

Đ: Nói chung cũng .. thời tiết nó nắng, thời tiết quá nóng thì nó ngậm mặn nhiều. Năm nào ở về miền Trung nó có gió Lào, không khí Lào, gió Lào xuống thì ngập mặn nhiều mà không có gió Lào thì nước biển dâng lên

H: Thế thì nhà mình có làm rươi không ạ, có đi vớt con rươi không ạ?

Đ: Cũng không có

H: Thế những nhà nào ở trong xóm mình thì hay đi bắt làm rươi?

Đ: Họ có ruộng **hóa 01 18 05**

H: Thế có nhiều hộ trong xã mình mà có ruộng có rươi không và người ta có vớt được rươi trong thời gian gần đây không?

Đ: Có, trong đây có khoảng 15 hộ có rươi

H: Có 15 hộ trong tổng số bao nhiêu hộ hả bác?

Đ: Trên tổng 100 hộ

H: Đây là những ruộng của họ ở gần khu nào mới có rươi hả bác?

Đ: Ở gần sông, gần sông Lam

H: Trước đây làng của mình không có cái chuyện đi bắt rươi đâu bác nhà, ngày xưa có không ạ?

Đ: Có đi, cha ông để lại

H: À, từ ngày xưa đã có rồi ạ?

Đ: Ở đây rươi cũng như hến, bở. rươi thì ở sông Lam, rươi ở ruộng gần sông Lam.....đọc sông Lam ta hến là ngon nhất

H: Thế thì thời gian gần đây con hến và con rươi ở Hưng Nhân của mình, ở nhóm 2 của mình là nó như thế nào, nó nhiều hơn hay là nó ít đi?

Đ: Hàng năm của nó là ít hơn.

H: Vì sao lại ít hơn ạ?

Đ: Vì vịt gà họ nuôi nhiều

H: Vịt gà nuôi nhiều thì họ xúc hết hến? À, thế còn rươi ạ?

Đ: Rươi thì mùa có mùa không, rươi thì đến tháng một, tháng thì có tháng thì không. Một năm thì khoảng hai lần rươi thôi

H: Nhưng mà nói chung lại bà con thu hoạch rươi nhiều hơn hay là ít hơn so với trước đây?

Đ: Năm nay ít hơn năm ngoái

H: Theo bác thì vì sao năm nay ít hơn năm ngoái?

Đ: Không biết, có lẽ có đợt rươi nữa này

H: Năm nay rươi mà ít hơn năm ngoái là nguyên nhân vì sao hả bác?

Đ: Chưa biết mô, còn một nữa tê

H: À, còn một đợt nữa, từ nay đến cuối năm ạ?

Đ: Ừ, từ giờ đến cuối năm, tháng nữa là không nữa là thôi

H: Thế khi nào thì nó nhiều rươi ạ?

Đ: cái đó là do thời tiết, theo thời tiết

H: Đấy, ý cháu muốn hỏi là theo thời tiết thì thời tiết như thế nào là có nhiều rươi và thời tiết như thế nào thì rươi ít, cháu không hiểu lắm?

Đ: Cái đấy thì mình không có kinh nghiệm lắm

H: Ý chị ấy hỏi là thời điểm rươi xuất hiện thì dấu hiệu nào thì biết con rươi nhiều, nắng nóng hay là rét quá hay là ẩm?

Đ: Mùa thì tháng 9, tháng 10 cơ, tháng 11. Ba tháng cơ, tháng 11 là hết

H: Vâng, tháng 9, tháng 10, tháng 11 nhưng mà cái thời tiết như thế nào hoặc cái đặc điểm của ruộng như thế nào thì con rươi nhiều?

Đ: À, rươi nhiều là do từng năm một thôi, do là nước lên, nước xuống thôi. Nước lên nước xuống từng năm một, thủy triều lên, thủy triều xuống

H: Thế lúc nào thì nhiều rươi?

Đ: Đến rằm, mừng một á, âm lịch á

H: Từ mừng một đến rằm hay từ rằm đến mừng một ạ?

Đ: Từ mừng một đến rằm, một ngày, hai ngày. Rằm hai ngày, rằm, mười sáu, mừng 1, mừng 2.

H: Nghĩa là vào con nước đúng không ạ?

Đ: Vào con nước. Thủy triều lên thì rươi nhiều

H: Sao có những bác nói với cháu là ngập mặn càng nhiều thì con rươi nó xuất hiện càng nhiều?

Đ: Ngập mặn không có nhiều

H: À, ngập mặn là rươi không có nhiều?

Đ: Con rươi ở trong mương này họ bơm nước, toàn bộ bơm nước đến khi gần tét bơm nước là có rươi, giờ có ít lắm

H: Thế mà có bác lại nói với cháu là càng ngày độ ngập mặn đấy ạ, độ xâm nhập mặn càng lớn thì con rươi ở xã ta lại càng nhiều, thế là thế nào?

Đ: Không rõ lắm

H: Từ ngày xưa, từ mấy chục năm nay rươi đã thế này rồi à? Người ta đã thu hoạch, đã bán rươi thế này rồi ạ?

Đ: Trước đây không nước mặn cũng có rươi nhiều, nước mặn rươi cũng nhiều, rươi trước vớt cả thúng, giờ hiếm

H: Cái anh ở xã bảo với cháu là xâm nhập mặn càng nhiều thì con rươi càng nhiều?

Đ: Mặn làm gì mà có rươi

H: con rươi lặn mặn vào đây, diện tích ngập mặn càng lớn càng nhiều con rươi, không đúng như thế ạ?

Đ: Ngập mặn thì người ta hòa muối xong đổ vô bắt đầu để cho nó mặn, họ tạo ra rươi. Họ bơm lên để mặn tạo rươi, nước mặn thì trong khoảng mấy tháng mãi đến tháng 4, tháng 5 nếu có gió Lào nữa thì có nước biển dâng lên, nước mặn đấy. Chứ bây giờ tạo được giống nước mặn họ bơm. Họ tạo họ bơm, bỏ muối ..... một sào 2kg muối nước ngập mặn

H: Nhà ta có tivi như thế này thì hàng ngày bác có xem dự báo thời tiết không?

Đ: Có, thứ nhất là để tôi xem thời sự, hay xem quốc hội họp, coi chống lũ ở trong miền nam. Ông Cao Đức Phát chuẩn bị sang Philipin để có đề tài chống lũ. Hôm qua có buổi chất vấn ông bộ trưởng bộ Nông nghiệp, đầu tư ở trong miền nam là nhiều mấy nơi đó. Thông tin quốc hội chất vấn, hai ngày chất vấn, cũng xem thời sự. Họp quốc hội, nông dân bỏ cà ở nhà xem theo dõi

H: Vâng, cháu cảm ơn bác. Chắc cháu chỉ hỏi bác vài điều như thế thôi.

KẾT THÚC PHÒNG VẤN!